

Grote vuurvlinder in het zuiden van Frankrijk

Begin mei vertrek ik met mijn campertje naar het zuiden. Het is de bedoeling dat ik in het dal van de rivier de Lot met m'n camera ga 'vlinderen'. Heerlijk het voorjaar tegemoet, strijk ik na twee dagen neer in de buurt van Castelmoron. Deze plaats ligt ongeveer 150 km ten oosten van Bordeaux en 150 km ten noorden van de Pyreneeën in het dal van de rivier de Lot en heet Granges sur Lot. Bij kennissen, die een biologische groenten-kwekerij hebben, vind ik een plekje voor de camper.

Door deze familie word ik snel wegwijs gemaakt in de omgeving. Het hoofdzakelijke grondbeslag is groenten-kwekerijen. Er zijn nog een paar stukjes, op zich unieke 'weilandjes', de biologisch-agrarische dans ontsprongen. Zelfs milieuvriendelijke landbouw kan de oorzaak worden van het verdwijnen van, voor vlinders geschikte, biotopen. Op zich al weer een ontdekking. Wie had dat nu gedacht!

De twee 'weilandjes' (bloemrijke hooilandjes) verschillen behoorlijk van elkaar. Het ene is hoog en droog gelegen met een zeer oude boerderijruïne en wordt aan twee zijden ingesloten door wegen waar

het terrein naar beide zijden naar afloopt. Het andere verloopt, van de weg met gelijk niveau van het eerste terrein, af naar laag-dras-terrein. In beide gebiedjes vliegen voor Nederlandse begrippen zeldzame vlinders bij tientallen. Beide terreintjes zijn zo groot als een voetbalveld. De begroeiing van het natte weilte bestaat vooral uit Zuringsoorten, Kale jonker, Reuzepaardenstaart, Grassen en een enkele Moerasorchis.

ena dispar) die ik pas later op het drasse deel van het tweede terreintje ontdek. Daar vliegt hij, want het is een mannetje, opeens voor mij langs, een spettertje koper/goud in het zonlicht. Ook deze Grote vuurvlinder is niet echt groot, zelfs nog iets kleiner dan onze 'batava'. Als rechtgeaarde vlinderliefhebber ga ik natuurlijk uit mijn dak. Vooral omdat ik in de Weerribben steeds het nakijken had en hier in Zuid-Frankrijk een haarscherpe

Drassig weiland waar de Grote vuurvlinder vloog, foto: Jan Visser

Film na film vult zich met Veldparelmoervlinder (*Melitaea cinxia*), Koninginnepage (*Papilio machaon*), Aardbeivlinder (*Pyrgus malvae*), Kaasjeskruidkoppje (*Carcharodus alceae*) en Bosparelmoervlinder (*Mellicta athalia*), prachtig wat een biotoopjes.

De eigenaresse komt zich de tweede dag vergewissen van mijn goede bedoelingen. Al vaker heeft zij een aanbod om deze terreintjes te verkopen afgewezen. Niet zo lang zij leeft is haar kordate repliek. Je kunt er natuurlijk 'vergif' op innemen dat het dan gedaan is met de vlinderrijkdom en zeker met de Grote vuurvlinder (*Lyca-*

beeldvullende plaat van een mannetje schiet. Het gaat lopend ook iets makkelijker dan vanuit m'n eenpersoons kano. Na een paar dagen vliegen er ongeveer 8 mannetjes en nog geen vrouwtjes rond. Het eerste vrouwtje zie ik pas drie dagen later. Ook zij wordt dan ongenadig op de dia geslingerd, zowel van onderen als van boven. Slechts tweederde van het natte weilte wordt door de vlinders bevolgen. Als het eerste vrouwtje verschijnt, zou je verwachten dat de mannen er als verliefde idioten op af zullen duiken, nee dus! ze tonen geen enkele belangstelling. Het vrouwtje sluit zelfs haar vleugels bij nadering van een partner; zeker nog niet aan een vruchtbare relatie toe.

Grote vuurvlinder, foto: Jan Visser

Terugdenkend aan het artikel van M. van Tweel, "Is er nog hoop voor de Grote Vuurvlinder?" (Vlinders nr. 1, febr. '95), want het gaat niet echt goed met onze batava, vroeg ik mij af, welke soort hier voor mij rondfladderde. Het zou volgens Chris van Swaay waarschijnlijk gaan om de ssp *burdigalensis*, hoewel ze zo te zien als twee druppels 'goud' op elkaar lijken. Over heel Europa vliegen verscheidene ondersoorten rond zo vertelde hij mij. Laten we niet hopen dat we deze soort nog eens nodig zullen hebben voor herintroductie omdat we hier in ons land nog steeds te veel 'winnen door te verliezen'. Anderzijds hebben ze volgens mij in Frankrijk, helaas, ook hard een Vlinderstichting nodig, want er gaat daar toch wel erg veel waardevols verloren.

Jan E.D. Visser, Havelte

Tuininrichting en computers

Zonder planten geen vlinders, hetzij als nectarplant hetzij als waardplant. Het boekje 'Vlinders in uw tuin' geeft diverse mogelijkheden om uw tuin aantrekkelijk te maken voor vlinders, maar hoe ziet uw tuin eruit met deze vlinderplanten?

Het inrichten van een tuin doet u zelf op uw gevoel of met tuinboeken, of u laat het doen door een hoveniersbedrijf. Het ontwerpen doen zij ambachtelijk of - steeds vaker - met een computerprogramma. Deze programma's zijn over het algemeen zeer uitgebreid en voor een particulier die maar af en toe een tuin (her)inricht niet te betalen. Tegenwoordig zijn er echter ook programma's voor particulier gebruik die voor hun lage prijs, tussen f 30,- en f 80,-, verbazingwekkend veel kunnen.

Bij de algemene kenmerken van een tuinprogramma horen onder andere de elementen die men kan kiezen voor de tuininrichting. Vaak zijn deze elementen georganiseerd in zogenaamde bibliotheken. Een planten-bibliotheek, een sproei-installatie-bibliotheek, een harde-elementen-bibliotheek (huis, stenen, etc.). De elementen kunnen dan in het tuinontwerp geplaatst te worden.

Meestal wordt een ontwerp gemaakt in het platte vlak, twee dimensies. Vaak is dit voldoende. Er zijn echter ook drie-dimensionale programma's, die de illusie geven dat men door de tuin loopt, of er overheen vliegt.

Heel mooi allemaal, maar een plant groeit en daardoor verandert het aanzicht van de tuin. De ene plant groeit over de ander heen of staat op de verkeerde grond en legt het loodje. Hiervoor hebben sommige programma's een groeisimulatie. Het ene programma brengt dit beter in beeld dan het andere. En de seizoenen? Hoe ziet mijn tuin er uit in de lente, de zomer of de winter? Ook dit kan men met deze programma's bekijken.

De bruikbaarheid van een programma wordt, mijns inziens, voor een groot deel bepaald door het aantal planten in een bibliotheek (hetzij reeds bijgeleverde planten, hetzij door zelf planten toe te voegen). Hierbij is het van belang dat er bepaalde kenmerken aan de planten gegeven zijn of kunnen worden, zodat men die planten kan kiezen die men graag om bepaalde redenen wil hebben. In deze programma's ligt de nadruk op de sierwaarde en de groeicondities. De sierwaarde wordt onder andere bepaald door de bladkleur, de bloemkleur en de vruchten. Bij het ene programma kan men op basis van bepaalde wensen planten selecteren en bij de ander moet u de planten al kennen en weten of de door u gekozen standplaats wel goed is.

Hieronder volgt een korte bespreking van drie programma's.

Home Gardner van Softkey

De meeste programma's voor en over planten komen uit het tuinenland Engeland. Ook zo Home Gardner. Het programma gaat er standaard vanuit dat u in Engeland bent en dus met inches en feet werkt. Op een of andere manier kan aangegeven worden dat men metrisch wil werken. Ik ben er nog niet achter hoe. De versie die ik getest heb is versie 1 uit 1994. Het is onduidelijk of er al een nieuwe versie is.

Algemene indruk: Goed verzorgd en gemakkelijke bediening. Mooie weergave van de planten. Vooraf kan men al de planten kiezen die aan bepaalde eisen voldoen.

- + uitbreidbare plantenbibliotheek
- + veel combinatiemogelijkheden voor motieven en kleuren
- + duidelijke handleiding
- + goede on-line help-functie
- standaard installatie met inches/feet
- Engelstalig
- kan voor instabiliteitsproblemen zorgen in Windows 3.11 met win32s

Tuin Architect van Domus Software

Tuin Architect is een van de zeer weinige Nederlandstalige tuinprogramma's. Het is een vertaling uit het Duits. Dit is in de zeer leesbare en duidelijke handleiding niet te merken.

Algemene indruk: Goed verzorgd en gemakkelijke bediening. Veel slimmigheidjes die praktisch toepasbaar zijn en het vlot en plezierig werken bevorderen. Zeer bruikbaar voor tuiniers die graag gewoon van de vormen en kleuren in hun tuin willen genieten.

- + zeer veel keuzemogelijkheden uit de motieven en kleuren
- + groeisimulatie
- + Nederlandse handleiding met index
- beperkt aantal planten zonder toevoegmogelijkheid
- geen selectiemogelijkheden op kenmerken van planten (grondsoort, waterbehoefte/etc.)

3D Garden Designer 2

Dit programma is een buitenbeentje vergeleken met de twee andere programma's. Zoals de naam al aangeeft wordt er met drie dimensies gewerkt. Daarnaast draait dit programma ook onder DOS. Tijdens het draaien heeft het wel een Windows-achtig aanzien.

Voor het opzetten van een goed tuinplan is hier wat meer nodig dan de eigen tuingrenzen. Men dient voor een fliks deel ook de directe omgeving in het ontwerp te betrekken. Met name als er veel hoogbouw is, of veel hoge bomen. Daarnaast dient nog opgegeven te worden hoe de tuin ligt ten opzichte van de windrichtingen en op welke breedtegraad u woont. Deze gegevens zijn nodig voor het berekenen van de schaduwval in uw tuin.

Algemene indruk: Goed verzorgd. Een goede zet om toch ook nog op DOS te kunnen draaien. Jammer dat de schermopbouw niet altijd goed gebeurt. Zeer bruikbaar voor de mensen die iets verder willen dan het platte vlak.

- + gedetailleerde planteninformatie
- + aanvulmogelijkheid van de plantenbibliotheek
- + veel boetseermogelijkheden voor alle elementen
- + een grandioos effect
- door de vele mogelijkheden een niet echt eenvoudige bediening
- Engelstalig

Een uitgebreid artikel over deze drie computerprogramma's kunt u opvragen bij De Vlinderstichting (0317 - 467346).

Paul Jeschar, Geldrop

Kort samengevat	Home Gardner	3D Garden Designer 2	Tuin Architect
DOS of Windows 3.11	Windows	DOS	Windows
Uitbreidbare plantenbibliotheek	ja	ja	nee
aantal bijgeleverde planten	66	600	500
taal	Engels	Engels	Nederlands
maatgeving	inches/meters?	meters/inches	meters/inches
verkrijgbaarheid	matig	goed	goed
diskette of CD-rom	CD-rom	beide	CD-rom
computeradvies v/d leverancier:			
processor (minimaal)	386	386	486
minimaal intern (RAM)geheugen	4 MB	2 MB	8 MB
vrije ruimte op harde schijf	3 MB	2 MB	10 MB
scherm	VGA	VGA	VGA

Camouflagetactiek rups Boomblauwtje

Een inwoner van Ermelo vond op 26 augustus 1996 bij het openen van haar gft-container een piepklein rupsje. Na zorgvuldige bestudering van het purperkleurige kruipseltje bleek het beestje alle kenmerken te vertonen van een rups uit de Blauwtjesfamilie (*Lycaenidae*). Vergelijking van de verrassende vondst met afbeeldingen uit de Ecologische Atlas van de Dagvlinders van Noordwest-Europa (Bink, 1992) wees in de richting van een nakomeling van het Tijmblauwtje (*Maculinea arion*). Deze mogelijkheid moest echter vrijwel onmiddellijk verworpen worden omdat deze soort al ruim 30 jaar niet meer in Nederland voorkomt. Het was uiterst onaannemelijk, dat het honkvaste en nauwelijks trekneigingen vertonende Tijmblauwtje zomaar in een tuin in de bebouwde kom van het Veluwe dorp was opgedoken.

Het lag veel meer voor de hand, dat we hier te doen hadden met een rups van het zeer algemene Boomblauwtje (*Celastrina argiolus*). Maar alle beschikbare naslagwerken geven als hoofdkleur van rupsen van deze vlindersoort overduidelijk de kleur groen aan. In de container waaruit het rupsje afkomstig was bevond zich echter ook vrijwel zeker de waardplant van de vondeling. En dat bleek Wilde marjolein (*Origanum vulgare*) te zijn. Maar ook dit wees vreemd genoeg qua favoriete voedselplant eerder op het Tijmblauwtje dan op het Boomblauwtje. Wel is uit de literatuur bekend, dat de rups van het Boomblauwtje uiterst polyfaag is. Ook uit enkele publicaties in 'Vlinders' (o.a. 7e jaargang, nr. 4) blijkt, dat steeds meer onbekende waardplanten van deze vlindersoort worden ontdekt. Alhoewel dus in de voor handen zijnde literatuur nergens Wilde marjolein als waardplant wordt genoemd moet worden aangenomen, dat het Boomblauwtje ook deze plant niet versmaadt. Als we er voorts van uit gaan, dat het rupsje alleen de bloemknoppen van de Wilde marjolein nuttigde nam het door de binnengekregen stoffen uit deze plant in afwijking van z'n groen gekleurde familieleden ook de kleur aan van de bloemen van z'n broodheer. Zo'n kleuraanpassing is uitermate nuttig omdat op die manier een

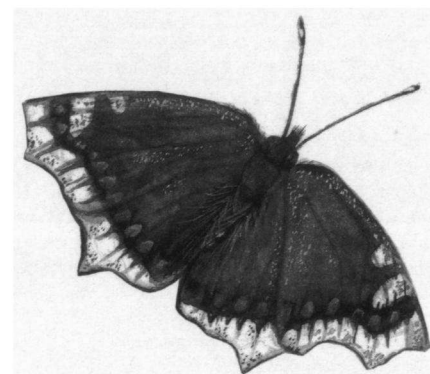
perfecte camouflage ontstaat. Een rups met de normale groene kleur zou tussen de purperkleurige bloemhoofdjes van de Wilde marjolein juist extra opvallen, terwijl dit rupsje nagenoeg onzichtbaar werd.

Alhoewel de terugkeer van het Tijmblauwtje een sensationele ontdekking zou zijn geweest, was de waarneming van het purperrode rupsje van het doodgevone Boomblauwtje ook heel interessant en toonde het ons iets van de wonderlijke verschijningsvormen van de steeds weer boeiende vlinderfauna.

Harm Werners, Putten

Een onverwachte gast

Op 8 mei is het bewolkt en te koud voor de tijd van het jaar. Als ik op mijn fiets boodschappen ga doen, zie ik op een drukke doorgaande weg, in een flits een vlinder op het asfalt zitten. Verbaasd ga ik terug. Hij zit er nog. Ik geef hem een duwtje, waarop hij zijn vleugels opent. Nu zie ik dat het een Rouwmantel is die door de winter zijn prachtige kleur verloren heeft. Hij is een deel van zijn poot kwijt en van zijn vleugels is ook niet veel meer over. Als ik hem in de vegetatie zet, gaat hij zeker dood. Ik besluit om hem naar mijn huis te brengen waar hij nog een paar warme dagen kan slijten. Terwijl ik hem oppak voel ik dat hij aan het asfalt haakt met zijn poten. Onderweg wordt ik door kinderen aangesproken, alsof ze al weten dat ik een vlinder in mijn hand heb. Ze willen hem wel even zien. Thuis zet ik hem in de vensterbank. Van wat bladeren maak ik een soort nestje voor hem. Ook leg ik een watje met suikerwater neer. Later op de dag tref ik hem in het uiterste hoekje van de vensterbank aan, op zijn kop. Daar blijft hij zitten tot de volgende dag. Rond het middaguur als het buiten iets minder bewolkt is, wordt hij actief. Hij sleept zich voort naar het suikerwater en gaat op het watje zitten. Daar gaat hij niet meer vanaf tot ik ontdek dat hij daar ook met zijn poten aan vast blijft zitten. Er zit niets anders op dan hem los te trekken. Vervolgens giet ik het suikerwater zo in de vensterbank. Enkele dagen gaan voor-

Rouwmantel, tekening: Sytske Dijkse-Overbeek

bij, de Rouwmantel ligt levenloos in de vensterbank, hij is vast dood denk ik. Dan ineens als de zon door komt is ook de vlinder wakker en sleept zich wat voort. Omdat ik een paar dagen weg ga heb ik naar een logeeradres gezocht. Dit bracht me op het idee om een doosje met verse sinaasappelschijfjes te maken. De burens zouden dan elke dag een schijfje kunnen neerleggen. Zelf leg ik het eerste stukje neer, de Rouwmantel gaat onmiddellijk op het sinaasappelschijfje zitten en drinkt van het sap. Daarna gaat hij zitten zonnen op het blad. Vervolgens gaat hij weer drinken. Ook begint hij nu te poepen. Geboeid kijk ik naar dit schouwspel. Tot hij plotseling zijn vleugels uitslaat en tegen het raam op vliegt. Na enkele minuten begrijp ik dat dit een onhoudbare situatie is voor de Rouwmantel en mij. Ik besluit hem vrij te laten. Ik zet hem op mijn hand en ga met hem naar buiten. Daar sta ik dan, kennelijk vindt hij het prima, zou hij genieten van de warmte van mijn hand? Na vijf minuten ga ik weer naar binnen. Als hij weer in de vensterbank zit herhaalt het ritueel zich van drinken, poepen en vliegen. Nogmaals doe ik een poging om hem zijn vrijheid terug te geven. Zodra ik buiten sta met de Rouwmantel op mijn hand slaat hij zijn vleugels uit en vliegt hoog de lucht in over mijn flat heen. Verbaasd blijf ik achter. Ik zet een schoteltje met sinaasappelschijfjes buiten neer. Je weet nooit.

Anneke H. Koper, Haarlem

Massastranding vlinders

Op 16 en 17 augustus 1996, na een periode met aanhoudende noordelijke wind, werd op het strand van Terschelling een groot aantal vlinders aangetroffen. Ook op de andere Waddeneilanden werden grote aantallen dode vlinders op het strand gevonden.

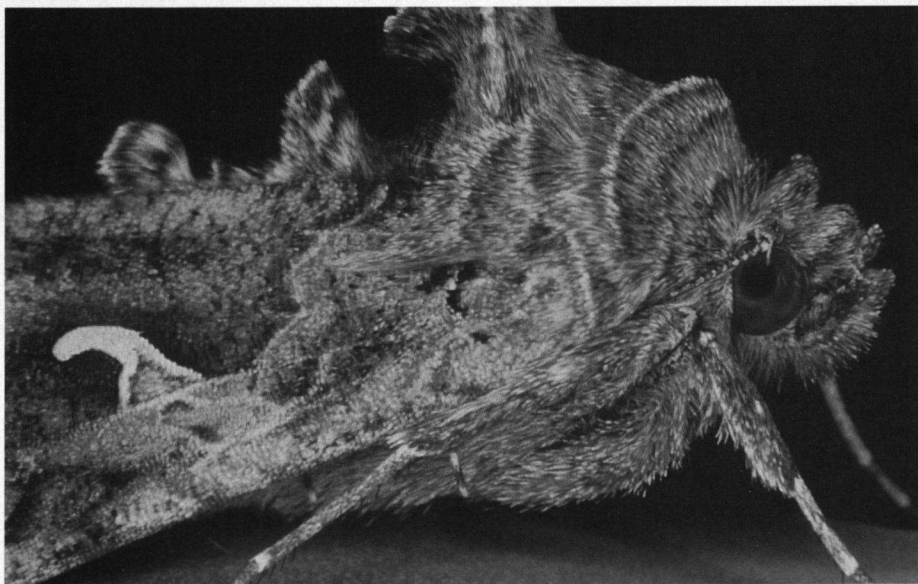
Op Terschelling domineerde de Gammauil (*Autographa gamma*). Op de hoogwaterlijn werden 21 steekproeven van één strekkende meter onderzocht en hier lagen gemiddeld 84 van deze nachtvlinders. Zowel op de westpunt als de oostpunt van het eiland werden dergelijke hoge dichtheden aangetroffen en andere waarnemers meldden grote aantallen Gamma-uiltjes langs het strand elders op Terschelling. Geëxtrapoleerd naar totale strandlengte zou het dan gaan om ruim 2,5 miljoen Gamma-uilten op Terschelling alleen. Het is mogelijk dat er op het strand nog andere uiltjes lagen, maar de meeste vlinders waren te zeer door zand en zout aangetast om dat steeds overtuigend vast te kunnen stellen. Gamma-uilten domineerden in elk geval.

Behalve Gamma-uilten werden 3 soorten dagvlinders gevonden. Op een stuk van 500 meter strand ging het om 36 Distelvlinders, 6 Dagpauwogen en 4 Atalanta's. Eenmaal werd een Kleine vos herkend.

Bij gelijkblijvende dichtheden zou het op Terschelling dan zijn gegaan om bijna 2200 Distelvlinders, 360 Daggpauwogen, 240 Atalanta's en misschien een tiental Kleine vossen.

Het is uiteraard geen nieuws dat Gamma-uilen deze zomer bij vlagen abnormaal talrijk waren op de Waddeneilanden.

Cees Camphuysen, Texel

Gamma-uil, foto: Wim Rubers

Gamma-uilen aangespoeld

In augustus jl. heb ik twee weken vakantie op Terschelling doorgebracht. Op woensdag 14 augustus, aan het eind van de middag, ontdekte ik dat er duizenden dode vlindertjes aanspoelden. Aan weerszijden van paal 8 heb ik de vloedlijn afgelopen om eens na te gaan om welke soorten en aantallen het hier ging.

Over een afstand van ongeveer 500 meter trof ik per meter tussen de 50 en 150 Gamma-uiltjes aan, ik schat gemiddeld zo'n 75 per meter. Er lagen ook Distelvlinders (ongeveer 1 per 4 meter), Dag-

pauwogen (1 per 10 meter) Atalanta's (1 per 8 meter) en Kleine vossen (1 per 100 meter) tussen. Vele vlinders leefden nog, zo'n 5%.

Hier moet dus sprake zijn van een massale stranding van trekkende vlinders! Uit een artikel in de krant bleek dat dit fenomeen zich ook op Ameland (en Vlieland?) heeft voorgedaan. Als mijn gegevens voor heel Terschelling gelden moeten er, uitgaande van een Noordzee-kust-

lijn zo'n 28 kilometer, alleen daar al 28 maal 1000 maal 75 is 2.100.000 Gamma-uiltjes zijn aangespoeld. Misschien zijn er die dag dus wel vele miljoenen van deze vlinders verdronken!

De bewuste dag stond er een stevige noordoosten wind en was er slechts vanaf het eind van de middag wat zon bij een temperatuur van ongeveer 20 graden. Van enige vlindertrek is mij die dag niets gebleken.

Als we de weerkaartjes van dinsdag, woensdag en donderdag erbij halen dan kom ik tot een andere hypothese over de herkomst van de vlinders dan in de krant. In het krantenartikel wordt verondersteld dat de vlinders uit het zuiden komen en de zee willen oversteken. Uit

in 't
kort

de weerkaarten blijkt echter dat op 12, 13 en 14 augustus een depressie met veel regen over het midden van Nederland naar het oosten trok. In het grootste deel van Nederland (behalve het uiterste noorden) was het die dagen zeer slecht weer. De Wadden bleven aan de noordflank, later aan de noordwestflank van dit lage drukgebied. Dit zorgde voor een aanhoudende noordoosten wind. De vlinders zijn dan ook waarschijnlijk niet in Nederland aan 'de oversteek van de Noordzee' begonnen maar in Denemarken of Zuid-Zweden! Daar was het die dagen aanvankelijk nog fraai zomerweer met aanwakkerende oostenwind. De vlinders die daar vertrokken, zijn op zee (met de wind inmiddels uit het noordoosten) naar het zuiden afgebogen en vermoedelijk in de Duitse Bocht, bij de nadering van de depressie, in regen en onweer omgekomen.

Ik geef toe: dit is maar een veronderstelling waarbij aangetekend moet worden dat ik meer verstand heb van het weer dan van vlindertrek!

In de literatuur van bijvoorbeeld Lempke en Bink vind ik trouwens geen informatie over massaal aanspoelen, wel over vlinders die massaal de zee opvliegen en wel zullen omkomen!

H.J. Paddenburgh, Amersfoort